

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

Sakrální stavby rodu Buquoyů a animační aktivity
s nimi spojené

Autor práce: Anna-Tereza Dopitová
Vedoucí práce: PhDr. Michal Filip, Ph.D.
Studijní program: Vychovatelství
Studijní obor: Pedagogika volného času

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne:

.....
Anna-Tereza Dopitová

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Michalu Filipovi, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracovávání bakalářské práce věnoval.

Obsah

Úvod.....	6
1 Rod Buquoyů.....	7
1.1 Historie rodu Buquoyů.....	7
1.2 Buquoyové na území České republiky.....	8
1.2.1 Karel Bonaventura Buquoy.....	8
1.2.2 Ferdinand Buquoy.....	10
1.2.3 Filip Emanuel Buquoy.....	10
1.2.4 Jiří Jan Jindřich Buquoy.....	11
2 Sakrální stavby rodu Buquoyů.....	12
2.1 Sakrální stavby a jejich koncepce.....	12
3 Konkrétní sakrální stavby rodu Buquoyů.....	14
3.1 Kostely.....	14
3.1.1 Poutní kostel Jména Panny Marie Lomec.....	14
3.2 Kaple.....	18
3.3 Hrobky.....	19
3.4 Kaple hradu Rožmberk.....	20
4 Animační a aktivizační aktivity určené seniorům.....	22
4.1 Stárnutí a stáří.....	22
4.2 Edukace seniorů.....	23
4.3 Animace seniorů.....	24
4.2.1 Aktivizace.....	25
4.4 Aktivizace a edukace seniorů v rezidenčních sociálních zařízeních.....	27
4.5 Druhy volnočasových aktivit v sociálních rezidenčních zařízeních.....	28
4.5.1 Cvičení paměti.....	28
4.5.2 Reminiscenční terapie.....	29
Praktická část.....	30

5	Příprava aktivity pro seniory.....	30
6	Charakteristika cílové skupiny.....	31
7	Organizační zajištění aktivity	32
7.1	Materiální zajištění aktivity	32
7.2	Personální zajištění aktivity	33
8	Pracovní verze programu aktivity.....	33
9	Reflexe aktivity.....	37
10	Závěr	39
	Seznam zdrojů.....	41
	Seznam příloh	44
	Bibliografický odkaz.....	47
	Klíčová slova	47
	Abstrakt.....	47
	Abstract.....	48

Úvod

Z vlastní zkušenosti vím, že jméno Buquoy na území České republiky není příliš známé a široká veřejnost toho o jeho nositelích neví příliš mnoho. Proto by byla jistě překvapena, kdyby poznala, o co všechno se Buquoyové zasloužili. Jejich rod je spojen s velkými vynálezy, s objekty známými či nenápadnými, s uměním, s politikou a se spoustou dalších věcí. Například velmi známý hrad Rožmberk, na kterém jsem léta pracovala jako průvodkyně, pařil 325 let do jejich majetku.

Sakrální stavby shledávám jako velmi zajímavé obecně. Když se však jedná o stavby, které mají něco společného s mým oblíbeným šlechtickým rodem, jsou pro mě ještě atraktivnější. Ve své práci bych se ráda pokusila tuto svou vášeň a nadšení pro historii, umění, architekturu a Buquoye přenést i na ostatní lidi, konkrétně na klienty domovu pro seniory, kde jsem krátkou dobu zaměstnaná, a pro které jsem vytvořila soubor animačních aktivit s tímto tématem spojených.

Má práce bude rozdělena do dvou hlavních částí. První z nich bude část teoretická. V ní se budu zabývat historií rodu Buquoyů, konkrétními buquoyskými sakrálními stavbami jako jsou kostely, kaple či hrobky a poté se zaměřím přímo na hrad Rožmberk a jeho kaple. Stavby budu zkoumat z hlediska historického, architektonického či turistického a dám prostor i různým pověrám či mýtům, které jsou se stavbami spojeny. Dále se budu věnovat teorii z oblasti animace, edukace a aktivizaci seniorů.

V druhé části práce, v praktické části, z nabytých poznatků vytvořím animační aktivity pro seniory, které nabídnou smysluplné vyplnění jejich volného času.

Cílem mé teoretické části je tedy posbírání informací k představitelům rodu Buquoyů a ke konkrétním sakrálním stavbám. Cílem mé praktické části je interpretování těchto informací prostřednictvím mnou vytvořené aktivity seniorům v rezidenčním zařízení.

1 Rod Buquoyů

Rod Buquoyů neodmyslitelně patří do historie jižních Čech. Jejich jméno je spojeno s několika slavnými budovami, s několika objevy či s historickými událostmi v období raného novověku a novověku. Na území České republiky Buquoyové působili déle než tři století. *„Ve specifickém jihočeském prostředí patřili k nejvýznamnějším feudálům. Je s podivem, že česká historiografie se rodu Buquoyů věnuje velice okrajově a zachovává, až na výjimky, téměř programové mlčení. Ve všeobecnosti se stalo mlčení údělem takřka veškeré (tzv. „nové“) pobělohorské šlechty.* (KOBLASA 2002: 7).

1.1 Historie rodu Buquoyů

Šlechtický rod Buquoy pochází z území na okraji severní Francie a Belgie. Dle legendy zaznamenané ve starších francouzských kronikách rod založil rytíř Alexandre de Longueval (podle hradu Longueval ležícího nedaleko města Amiens), který prý roku 1080 doprovázel křesťany do Svaté země a jehož nepřátelé přezdívali Drak (zřejmě podle zlatého draka, kterého měl ve svém znaku). (srov. JUŘÍK 2008: 376).

Prameny, které uvádějí Alexandra jakožto zakladatele rodu Longuevalů, se nemohou považovat za spolehlivé, tudíž je oficiálně za prvního prapředka uváděn až Antoine de Longueval, který se narodil roku 1140 a padl v Palestině roku 1190. Šlechtický rod Longuevalů ve Francii působil několik staletí. Potomci Antoineho de Longueval „vládly“ po boku svých manželek z významných zejména severofrancouzských rodů, jako například Croy, Montmorency či Estrées, a jako rytíři, opati, kanovníci, místodržitelé a guvernéři často rozhodovali o osudu své země a jsou zmíněni v řadě listin uložených ve francouzských archivech. Tento šlechtický rod se rozdělil do několika rodových linií, například Longueval de Spie, Longueval de la Vasserie (její příslušníci dodnes žijí ve Francii), Longueval de Haracourt či Longueval de Manicamp. Většina z těchto větví žila ve Francii, některé ale i v Nizozemí či ve Flandrech. (srov. KOBLASA 2002: 9-10).

Jedním z velmi významných předků tohoto rodu byl Maximilien de Longueval, hrabě Buquoy, baron de Valux. Ten v roce 1567 vstoupil do svazku s Margueritou de Lille, jejíž dědeček Charles de Bourgogne byl bratrancem Marie Burgundské – manželky císaře Maxmiliána. Tím se Longuevalové stali vzdálenými příbuznými Habsburků. (srov. KOBLASA 2002: 13). Maxmilien se stal například velvyslancem na spouště šlechtických dvorech, nejvyšším dědičným lovčím hrabství Artois, komandérem španělského vojenského řádu Calatrava či státním radou a správcem financí španělského

krále Filipa II.. Ten povýšil Maxmilienovo panství Grand Buquoy u Arrasu s nově koupeným panstvím Petit Buquoy na hrabství a otituloval tak Maxmiliena prvním hrabětem de Buquoy. (srov. JURÍK 2008: 377).

Maxmilien zplodil čtyři děti, Jeanne, Jolande, Philipa a pro nás důležitého Charlese Bonaveturu. (srov. KOBLASA 2002: 13). Jeho jediný do dospělosti přeživší syn Karel Bonaventura Buquoy zdědil hraběcí titul, skrz kterého se tento šlechtický rod dostal na území jižních Čech. (srov. JURÍK 2008: 377).

1.2 Buquoyové na území České republiky

Rod pánů de Longueval, hrabat Buquoy působil na území České republiky mnoho let. Na naše území ho přivedla válečná kariéra významného představitele svého rodu, Karla Bonaventury Buquoye, který za své služby získal Novohradské, Rožmberské a další panství v Českém království. Jeho potomci pak v této oblasti žili a působili až do roku 1945. (srov. ŽUPANIČ A KOL. 2001: 45-48).

Za druhé světové války se Karel Georg Buquoy přihlásil k německé národnosti, zřejmě i proto, že se velká část jeho pozemků nacházela v pohraničí. Ačkoliv se Karel Georg za války nijak výrazně politicky neangažoval, po válce byl prohlášen za zrádce a germanizátora Šumavy a jeho majetek byl jemu i celé jeho rodině odebrán. (srov. KOBLASA 2002: 41).

Karel byl se svým nejstarším synem Ferdinandem Karlem Bonaventurou Antoniem Markusem Mariem v letech 1945 – 1957 vězněm v internačním táboře u Českých Budějovic. V roce 1948 byl osvobozen řádným soudem, jelikož obvinění ze spolupráce s nacisty nebyla dostatečná. Až mimořádný lidový soud ho později tohoto roku odsoudil ke 13 letům vězení a nuceným pracím. Karel Georg zemřel 17. května 1947 ve vězeňské nemocnici v Brně-Mírově ve věku 67 let. Jeho syn Ferdinand s částí rodiny se nedobrovolně v roce 1947 odstěhovali do Rakouska. Druhá část rodiny se usídlila v Bavorsku. V obou těchto zemích jeho potomci žijí dodnes. (srov. JURÍK 2008: 394).

1.2.1 Karel Bonaventura Buquoy

Charles Bonaventura (česky Karel Bonaventura) se narodil 9. ledna 1571 v Arrasu, hlavním městě provincie Artois. Studoval na univerzitě v Douai, kde vynikal v matematice. Po ukončení studií působil jako komorník na královském dvoře v Madridu. Od svých 21 let se aktivně účastnil válek v Nizozemí a v roce 1596 získal vlastní oddíl pěšáků od španělského krále Filipa II. Bojoval v armádě arcivévody Albrechta jako

velitel pluku proti nizozemským povstalcům a v roce 1597 úspěšně bránil Arras, své rodné město. V roce 1598 byl jmenován guvernérem Emmerichu, avšak posléze byl zajat Nizozemci. Aby mohl zaplatit výkupné ve výši 20 000 dukátů, musel prodat panství své matky v provincii Hainaut.

V lednu 1600 Karla Bonaventuru arcivévoda Albrecht a infantka Isabella, místodržitelé v Nizozemí, jmenovali držitelem a kapitánem 30 krysníků a 60 jízdních střelců. Poté opět bojoval s nizozemskými vzbouřenci a v roce 1609 mu byla nabídnuta Jindřichem IV. Navarským hodnost maršála a finanční odměna, která činila 100 000 tolarů, pokud vstoupí do jeho služeb. Karel Bonaventura ale zůstal věrný Habsburkům a nabídku odmítl. (srov. KOBLASA 2002: 14-15). Roku 1613 mu španělský král Filip III. udělil za zásluhy řád Zlatého rouna. (srov. JUŘÍK 2008: 378).

V roce 1614 byl, na naléhání císaře Matyáše, španělského krále Filipa III. a jeho bratra arcivévody Albrechta, povolán do rakouských služeb a odjel do Lince, kdy byl jmenován nejvyšším polním maršálem. Zanedlouho se však vrátil zpět do španělského Nizozemí, kde se roku 1616 stal guvernérem a generálním kapitánem provincie Hainaut. (srov. KOBLASA 2002: 15).

Po pražské defenestraci bylo zapotřebí Karlových služeb na císařském dvoře, a tak císař se svým bratrem Maxmiliánem, velmistrem Řádu německých rytířů, Karla Bonaventuru přesvědčili, aby převzal vrchní velení nad císařskými vojsky v Čechách jako generál, nejvyšší polní maršál jezdeckta, císařský rada a člen dvorské válečné rady. Brzy se mu podařilo odvrátit porážku císařských vojsk v Čechách. Tak se tedy rod hrabat Buquoy dostal do Českého království. (srov. KOBLASA 2002: 16).

Klíčovou událostí se stala bitva na Bílé hoře 8. listopadu 1620. Karel Bonaventura se svým vojskem významně přispěl k rozprášení vojsk českých povstalců protestanské šlechty proti Habsburkům i přes to, že se osobně do bitvy bojem nezasáhl. (srov. KOBLASA 2002: 17). Pár dnů před touto bitvou byl poněkud kuriózně zraněn – byl postřelen do intimních partií. Nejednalo se ale o vážné zranění a Karel se tak mohl přece jenom zúčastnit bitvy. Nemohl ovšem sedět na koni a tak musel objíždět bojiště v kočáře vystlaným polštáři. (srov. JUŘÍK 2008: 379).

Často se tvrdí, že za tyto a další zásluhy mu bylo císařem Ferdinandem II. uděleno několik českých panství, ale pravda je trochu jiná. Císař neměl finance na žold pro Buquoye a jeho vojáky, a proto „zaplatil“ tímto skutkem. Stalo se tak devět měsíců před slavnou bitvou na Bílé hoře. (srov. KOBLASA 2002:19).

Pobyt na nově nabytých panstvích si Karel Bonaventura příliš neužil, jelikož o rok později, konkrétně 10. července 1621, padl po útoku uherských povstalců, když se snažil

dobýt pevnost Nové Zámky. Zde po útoku údajně vykřvácel z jedenácti bodných ran. Jeho ostatky byly převezeny do františkánského kostela ve Vídni, odtud v roce 1623 do kostela Panny Marie v Rožmberku, kde by měly ležet dodnes. (srov. JUŘÍK 2008: 379).

Po Karlově smrti nově nabyté statky zdědil jeho syn Karel Albert. Jelikož ale v této době byl stále nezletilý, péče o rodový majetek se ujala vdova po Karlovi Bonaventurovi – Marie Magdalena z Biglia. Ta nechala například opravit po bojích zničený hrad Rožmberk a po roce 1634 nechala vybudovat novou rezidenci na náměstí v Nových Hradech, která se stala rodovým sídlem Buquoyů až do vybudování nového zámku na počátku 19. století. (srov. ŽUPANIČ A KOL. 2001: 47).

1.2.2 Ferdinand Buquoy

Ferdinand se narodil jako prvorozený syn Karla Alberta Buquoye v roce 1672 a za svůj život zastával například roli císařského rady a komořího. V roce 1663 ho zástupce nizozemského guvernéra jmenoval do funkce velitele oddílu valonských pěšáků. Tento titul zdědil po svém zesnulém otci. Později, konkrétně roku 1670, prodal svému bratrovi otcovský majetek v Artois a stal se mimořádným vyslancem u savojského dvora v Turíně. Později se zdržoval převážně ve Vídni a v Nových Hradech. (KOBLASA 2002: 23). Zde v roce 1677 založil klášter servitů. Učinil tak potom, co v bitvě u Svatého Gottharda utrpěl těžké zranění a učinil slib, že pokud se vyléčí, postaví v Nových Hradech klášter. (srov. JUŘÍK 2008: 381).

Se svou manželkou, Marií Margharethou hraběnkou von Abensperg und Traun, měl dva syny a jednu dceru. Všechny jejich děti ale zemřely ve velmi nízkém věku. Rodový majetek tedy pokračoval skrz jeho bratry. Ferdinand zemřel roku 1685 a byl pochován do rodové hrobky v kostele sv. Petra a Pavla, který je součástí kláštera servitů v Nových Hradech. (srov. KOBLASA 2002: 23).

1.2.3 Filip Emanuel Buquoy

Filip Emanuel se narodil jako druhé dítě v roce 1703 knížeti Karlu Filipovi a jeho manželce Marii Margaretě Hornesové. Jakožto prvorozený syn zdědil rodinný fideikomis a jako druhý představitel svého rodu se mohlo pyšnit knížecím titulem. V roce 1694 byl jmenován císařským komorníkem, také byl členem calatravského řádu a na přelomu 17. a 18. století se zapojil do bojů v Itálii.

Filip Emanuel nechal postavit zámek v Libějovicích, v místě, které si velmi oblíbil zejména kvůli překrásné okolní krajině. Právě u Libějovic nechal postavit poutní kostel Panny Marie na přání svého otce. Filip Emanuel zemřel 4. března 1703, a jeho majetek

zdědil jeho nejmladší strýc Albert Karl, jelikož Filip se svou manželkou Rosou Harrachovou neměl žádné potomky. (srov. KOBLASA 2002: 24-25).

1.2.4 Jiří Jan Jindřich Buquoy

Jiří Jan se narodil 2. srpna 1814 Jiřímu Františkovi a Gabriele hraběnce Rottenhanové jako jediný syn ze čtyř dětí. Roku 1852 se stal čestným rytířem Maltézského řádu, roku 1861 se při zřízení panské sněmovny říšské rady stal jejím dědičným členem a v letech 1870-1871 byl zemským poslancem. (srov. KOBLASA, 2002: 33). Byl vášnivým sběratelem umění a starožitností, které nakupoval po celé Evropě. (srov. JUŘÍK 2008: 390).

Postaral se o přeměnu podoby hradu Rožmberk, který se nachází v jižních Čechách. Z něho po jím iniciované novogotické přestavbě učinil své rodové muzeum. Prostory tohoto hradu využil mimo jiné i k prezentaci nasbíraných uměleckých děl a díky tomu, že rodové muzeum bylo přístupné veřejnosti, už v 19. století mohla tyto umělecké skvosty obdivovat velká skupina lidí. (srov. KOBLASA 2002: 55). Největším stavebním zásahem bylo přistavění nové části budovy – Křížácké galerie, ve které se dodnes nachází sbírka fiktivních portrétů vůdců křížáků, jejichž originály se nacházejí ve francouzském Versailles. (srov. JUŘÍK 2008: 390).

Původní Horní hrad na Rožmberku Jiří Jan nechal přestavět na zcela nový zámek, zvaný též Cottage (z anglického Cottage – v překladu chata), na kterém se svou rodinou přebýval. Svými stavebními iniciacemi Jiří Jan dále upravoval krajinu například kolem města Rožmberk nad Vltavou, či kolem Nových Hradů.

Řada měst Jiřímu Janovi udělila čestné občanství (Písek, Trhové Sviny, Kaplice atd.). Zemřel 2. září 1882 v Baden-Badenu a zanechal po sobě vdovu Sophii a čtyři děti. (srov. KOBLASA, 2002: 34-36).

2 Sakrální stavby rodu Buquoyů

Obecně, když šlechtici v minulosti získali nové majetky, nikdo z nich původní objekty neboural, spíše je přestavovali podle svých představ. Tudiž, když Buquoyové získali od císaře zkonfiskované majetky protestantské šlechty, upravili si je k tomu, aby reprezentovaly jejich rod a jeho historii.

Buquoyové reprezentovali svou víru, na které si velmi zakládaly. Počínaje svazkem císařského generála Karla Bonaventury Buquoye a Marie Magdaleny z Biglia se kladl důraz na spřízněnost se svatými. Jejím kmotrem byl totiž arcibiskup svatý Karel Boromejský. Sama Marie Magdalena v době, kdy spravovala majetek po svém zesnulém manželovi, se zasloužila o výraznou rekatolizaci svého panství. Marii Magdaleně i dalším následníkům s rekatolizací hojně pomáhal s řeholní řád Jezuitů či dominikánský řád Růžencové bratrstvo. Buquoyové také projevovali velkou úctu k mariánskému kultu, zejména tedy k Panně Marii Pomocné. Tu měl Karel Bonaventura Buquoy vyobrazenou na jedné straně korouhve, kterou držel, když táhnul do každé bitvy. Na druhé straně korouhve byl vyobrazen Ježíš Kristus. (srov. POLNICKÁ 2024).

2.1 Sakrální stavby a jejich koncepce

Na našem území je slovo „sakrální“ neodmyslitelně spjato s křesťanstvím, jelikož toto náboženství je již dlouhou dobu v naší zemi tím dominantním. (ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD 2024). Šlechtický rod, kterému se věnuji, pochází z Francie. Zde sakrální stavby, stejně jako na území celé Evropy, také z velké většiny vychází z křesťanské představy. Dovolím si však tvrdit, že tyto stavby mají svůj význam jak pro křesťany, tak pro ateisty či pro lidi, kteří vyznávají jiné náboženství.

Toto tvrzení se pokusím demonstrovat na příkladu známé katedrály Notre-Dame ve Štrasburku. Tu jsem navštívila se svou matkou, která je aktivní křesťankou. Tento architektonický skvost společně s námi navštívil v tu chvíli velký počet lidí. Jednu skupinu návštěvníků tvoří křesťané, kteří do katedrály zavítají například kvůli tomu, aby se zde modlili a cítili mezi těmito zdmi větší propojení mezi svou osobou a Bohem – jako moje matka. Druhou skupinu těch, pro které má katedrála určitý význam, tvoří lidé, které podoba katedrály uchvátila, aniž by se hlásili k tomuto náboženství – jako já. Důvod se mi zdá jednoduchý. Majestátnost a krása celé budovy přímo vybízí k návštěvě a láká k sobě lidi, kteří tuto krásu umí ocenit. Člověk samozřejmě může být představitelem obou těchto zmíněných skupin.

V dobách, kdy se většina sakrálních budov stavěla, oplývala církev nemalým majetkem. V podstatě byla církev jednou z nejbohatších institucí. Proto si mohla dovolit najímat při stavbě svých svatostánků ty nejlepší architekty, malíře či sochaře a například do výzdoby interiéru vložit nemalé finanční prostředky (ČESKÁ TELEVIZE 2012)., čímž ji často učinila dechberoucí. Tím tedy mimo jiné dokázala i to, že hodnotu tohoto místa oceňují i lidé, kteří křesťanskou víru nevyznávají. Tato skutečnost se ale netýká pouze ohromných majestátných katedrál, jako je například ta v Štrasburku, ale i menších kostelů či kaplí v českých vesnicích. Častokrát nás překvapí interiér na vnější pohled nenápadného kostela, který skýtá například nádherné masivní varhany či krásně zdobený oltář.

3 Konkrétní sakrální stavby rodu Buquoyů

V této kapitole jsem se rozhodla věnovat několika konkrétním kostelům, kaplím a hrobce, které jsou spojeném s rodem Buquoyů. Získané informace o nich použiji při realizaci praktické části mé práce.

3.1 Kostely

Kostely v české krajině můžeme vnímat jako samozřejmost. Dnes má kostel pro věřící jistou výjimečnost a duchovní obsah. Není neobvyklé, že i malá vesnice o pár staveních se může pyšnit nemalým svatostánkem. V Česku je kostelů a kaplí přes sedm tisíc. Už v době počátku křesťanství byl kostel místem, k jehož stavbě a výzdobě směřovali lidé s těmi nejlepšími schopnostmi. Kostel byl vrcholem stavitelství i umění. Kostely tedy můžeme, kromě duchovního hlediska, vnímat i jako kulturní poklady. (srov. DVOŘÁČEK 2020: 6).

3.1.1 Poutní kostel Jména Panny Marie Lomec

Kostel se nachází v jižních Čechách v blízkosti obce Vodňany. Na místě, kde dnes poutní kostel stojí, bývalo podle archeologických vykopávek slovanské pohřebiště s 62 mohylami datovaných do období 6. – 9. století po Kristu. Lomec, jehož název je odvozen z nedalekého kamenolomu, jehož kameny byly na výstavbu kostela použity, patřil během historie několika šlechtickým rodům. Vlastnili ho Malovcové (1352-1557), Rožmberkové (1557-1610), Zrinských (1610-1612), Švamberkové (1612-1621) a pro nás důležití Buquoyové (1621-1801). Posledním šlechtickým rodem, kterému Lomec patřil, byl rod Schwarzenbergů (1801-1924). (srov. ŠIPANOVÁ 2011: 8-9).

Rod Buquoyů je spjat i se vznikem Lomce jako poutního místa. Karel Filip Buquoy, který zdědil v roce 1685 statky v Čechách po svém bratrovi Ferdinandovi, si do Čech přivezl cennou rodinou památku, kterou byla věrná kopie slavné sošky Panny Marie de Foya. O původu této sošky existuje legenda, která praví:

„Kdysi žil v Nizozemí poblíž Bruselu rolník s těžce nemocnou manželkou. Aby jí mohl v zimě zatopit, pokácel na svém poli starý dub. Doma při štípání však našel do kmene zarostlou malou sošku Panny Marie. Na manželčino přání ji opravil. Jeho žena se pak před soškou modlila a byla uzdravena. Poté, co se před soškou událo ještě několik dalších vyslyšení, vystavili ji kněží veřejné úctě. Výtěžek z darů posloužil zanedlouho k vystavění krásné kaple. Ze dřeva poraženého stromu byly vyřezávány další sošky, té původní velmi

podobné a stejně zázračné. Tak se sláva sošky rozšířila po celém světě, dokonce ji prý uctívali i Indiáni v Americe. A právě jednu z oněch kopií dostal darem od svého švagra i Karel Filip Buquoy. Jde o asi 20 cm vysokou, jemně řezanou sošku Panny Marie. V levé ruce drží Dítě Ježíše, v pravé ruce žezlo. V tom se liší od originálu, kde malý Ježíš spočívá na ruce pravé. Jezulátko objímá dlaní královské jablko.“ (ŠIPANOVÁ 2000: 9).

Karel Filip Buquoy byl vědcem a vášnivým cestovatelem. Tuto sošku Panny Marie si brával vždy s sebou na své cesty, což při její malé velikosti nebylo obtížné. Jednou, když se plavil po moři ze Španělska do Říma, zasáhla jeho loď bouře. Hrabě Karel Filip se modlil k Bohu a učinil slib, že pokud bouře přežije, postaví v Čechách kostel jako projev vděčnosti a na jeho oltář umístí milovanou sošku. Bouře za chvíli ustala a Karel Filip svůj slib hodlal dodržet.

Hrabě sošku nejprve umístil na své sídlo v Nových Hradech a posléze se vydal hledat vhodné místo na stavbu nové kaple, které našel právě na vrchu jménem Lomec. Bohužel tři měsíce na to zemřel, proto nemohl u stavby kaple být. Na smrtelné posteli tedy poprosil své syny Emanuela a Alberta, aby dílo dokončili a slib by byl splněn. (srov. ŠIPANOVÁ 2011: 11).

Karel Filip Buquoy si Lomec vybral přes jeho na první pohled neviditelné umístění z jednoho důvodu. Plánoval totiž kolem kostela vybudovat rozsáhlý anglický park, který měl sahat od Vodňan až ke Kratochvíli. Vlastní smrt mu však plány překazila a nikdo v jeho snažení vybudovat park nepokračoval. (Tamtéž: 13).

Přestože sám Filip Emanuel Buquoy položil základní kámen kostela 1. května 1692, stavba jako taková byla zahájena až po dvou letech. V prvním roce se převážně sháněl a shromažďoval materiál na stavbu a v roce 1695 se dělníci dali do kopání a stavby základů. Stavba musela být brzy přerušena kvůli několika překážkám. Největším problémem byla ta skutečnost, že kostel byl založen bez církevního povolení, čehož využili osadníci z Chelčic a společně se svým knězem způsobili tolik překážek, že stavba musela být přerušena až na čtyři roky. Sám Filip Emanuel byl pravděpodobně i architektem celé stavby. Nejprve se tato funkce připisovala J. Santinimu Aichlovi, ale o tom dnešní odborníci velmi pochybují. (srov. ŠIPANOVÁ 2000: 13-14).

Kostel, který je koncipován jako soustředěná stavba, byl postaven ve vrcholně barokním stylu. Má půdorys ve tvaru čtyřúhelníku, jeho stěny jsou zčásti vypouklé a uvnitř se nacházejí rozčleněné pilastry. Celková výška svatyně je 31 metrů. Kostel má svou věž, která má cibulovitou podobu, je podélně členěná a zakončená španělským křížem. V jejích úzlabinách jsou čtyři jiné cibulovité věžičky a na každé z nich je nasazen štítek, který má místo očekávaného kříže podobu sluníčka. Výzdoba sluníček

ukazuje na jedné straně obraz Panny Marie a na druhé buquoyský erb. (srov. ŠIPANOVÁ 2011: 14-15).

14. září 1704 byla svatyně slavnostně vysvěcena za přítomnosti mnoha poutníků z širokého okolí. Zsvěcení vedl za přítomnosti dalších deseti kněží prachatický děkan Jan Schattauer, který kostel zasvětil Jménu Panny Marie. Hrabě Filip Emanuel Buquoy se ale bohužel tohoto obřadu nemohl zúčastnit, jelikož rok předtím zemřel. Na slavnost se tedy dostavila jen jeho manželka, Rosa Harrachová. Měsíc po zasvěcení kostela se poddaní na libějovském panství skrze své rychtáře svobodně zavázali, že budou o kostel pečovat, a to jak o exteriér tak interiéru, že ho budou udržovat v řádném stavu, kdyby snad vlastní kostelní jmění na to nestačilo. Na údržbě kostela se hojně podílela i místní šlechta. (srov. ŠIPANOVÁ 2000: 15).

V roce 1720 proběhla první úprava kostela, při které vznikla na severní straně kostela nízká kaple s jehlancovitou střechou – sakristie, která slouží zároveň i jako malá postranní loď. (Tamtéž: 15).

Interiér kostela má člověku svou výzdobou co nabídnout. Za zmínku rozhodně stojí hlavní oltář, který stojí uprostřed kostela. Jeho autorem je Jan Wauscher z Lince a je napodobeninou Berniniho papežského oltáře u sv. Petra v Římě, což bylo velkým přáním hraběte Buquoye. Oltář je dřevěný, později byl pozlacen, a je zde uplatněn starokřesťanský zvyk, totiž svatostánek zavěšený nad oltářním stolem. (srov. ŠIPANOVÁ 2011: 17-18).

3.1.2 Kostel svatého Petra a Pavla v Nových Hradech

Farní kostel svatého Petra a Pavla se nachází v komplexu budov novohradského kláštera servitů, jenž založil hrabě Ferdinand Buquoy. Myšlenka na založení kláštera měla Ferdinandovi vytanout na mysl ve chvíli, kdy byl při tažení proti Turkům zavalen svým koněm. V této tísně slíbil, že pokud bude zachráněn, postaví v Nových hradech klášter. (srov. KOBLASA 1999: 4). V současnosti je toto jediný klášter servitů na našem území. (srov. ŠTERJN; HYHLÍK 1995: 3).

Pozdně gotická stavba se poprvé připomíná v roce 1284 jako farní kostel. Za husitských válek byl kostel vypálen a stalo se tak i roku 1467, kdy město obsadily oddíly Zdeňka ze Šternberka. Podoba kostela je věrné té, do které byl kostel přestavěn v druhé polovině 16. století. Kostelní věž v roce 1607 zasáhl blesk a při opravě byla upravena a zvýšena na současných 52 metrů. Poslední úprava kostelního interiéru proběhla pod vedením vídeňského sochaře Antona Schröfla v roce 1864. (srov. KOBLASA 1999: 70).

Kostelní loď je široká 12 metrů, vysoká 13 metrů a dlouhá 20 metrů, presbytář má pak délku 16 metrů a šířku 9 metrů. Hlavní oltář byl pořízen k příležitosti založení kláštera v roce 1678 Ferdinandem Buquoyem v barokním stylu a je vyzdoben obrazem znázorňujícím seslání Ducha Svatého, jehož autorem je Max Adler. (KOBLASA 1999: 70). Nad sloupy v kartuších se nacházejí znaky dárců oltáře, Ferdinanda Buquoye a jeho manželky Markéty rozené Abensperkové. (srov. ŠTERJN; HYHLÍK 1995: 12). Po stranách oltáře stojí dvě sochy patronů kostela, v nadživotní velikosti, svatého Petra a svatého Pavla. Nad tabernáklem je umístěna rytina Panny Marie, kterou našel Karel Bonaventura Buquoy v roce 1619 ve vyhořelém domě v bitvě u Záblatí. V presbytáři se nacházejí další dva oltáře, oltář svaté Anny a oltář sedmi zakladatelů řádu servitů. (srov. KOBLASA 1999: 70). V presbytáři se nachází i buquoyská oratoř, která vystupuje arkýřovitě ze severní stěny. Je dělená pilastry a bohatě zdobená ornamenty a akantovými listy. (srov. ŠTERJN; HYHLÍK 1995: 13).

V roce 1648 vznikla v kostele buquoyská hrobka, v níž bylo pochováno 18 představitelů rodu. Její vchod kryje náhrobní deska z červeného mramoru, v jejíž horní části je vytesán buquoyský znak mezi dvěma kostlivci. Kromě těch buquoyských se zde nacházejí i hroby členů řádu servitů, Kábů z Rybňan či pánů z Lidlau. (srov. KOBLASA 1999: 70).

Do roku 1682 existoval přímo u kostela hřbitov, poté byl však přemístěn za město. Před kostelem stojí kamenný kříž z roku 1859 na paměť misíí, u jehož paty stojí Bolestná Panna Maria. Za doby vlády komunistického režimu na našem území byl zejména interiér kláštera zcela poničen vzhledem tomu, že sem byla umístěna kasárna pohraniční stráže. Od roku 1995 zde probíhaly generální opravy. (srov. ŠTERJN; HYHLÍK 1995: 14).

3.1.3 Kostel svatého Mikuláše v Rožmberku nad Vltavou

První zmínka o kostelu, který je jednou z dominant malého města Rožmberk nad Vltavou, pochází z roku 1271. Někdy se jako jeho název uvádí kostel Panny Marie. Jedná se o raně gotickou stavbu, ke které v roce 1493 byla přistavěna věž, a tudíž se zde jedná o hodnotný příklad produkce rožmberské stavební huti kolem roku 1500. Kostel nalezneme v severovýchodní části města v těsné blízkosti náměstí i řeky Vltavy.

Kostel oplývá síňovým trojlodím, presbytářem, masivní hranolovou věží, sakristií či barokní oratoří. (NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV b.d.). U oltáře Panny Marie Bolestné se nachází náhrobní kameny, které vzpomínají například významného patrona a donátora Ferdinanda Buquoye, který byl vrcholný představitelem Růžencového bratrstva.

Z hlediska vizuální symbolické komunikace je pravděpodobně nejdůležitější exteriér, tedy fasáda. Na ní nalezneme heraldickou výzdobu, která odkazuje na rod Rožmberků (pětিলistá růže) a na další spřízněné rody či na rody, které se podílely na donaci. Jedním z nich byl i vládnoucí rod Jagellonců. (srov. POLNICKÁ 2024)

3.2 Kaple

Ačkoliv kaplí, které mají něco společného s rodem Buquoyů, je několik, já jsem si zvolila dnes už neexistující kapli svaté Kateřiny v Rožmberku nad Vltavou. Učinila jsem tak z toho důvodu, že k tomuto městu mám vazbu a prostor, kde se kaple nacházela, jsem měla možnost již několikrát navštívit.

3.2.1 Bývalá kaple svaté Kateřiny v Rožmberku nad Vltavou

V Rožmberku nad Vltavou můžeme dnes obdivovat hrad tyčící se nad městem, či kostel svatého Mikuláše. Další památkou, která by si určitě zasloužila náš obdiv, by mohla být i kaple svaté Kateřiny. Ta se ale bohužel do dnešní doby nedochovala. O její existenci svědčí například zpráva o stavu far z roku 1677, v níž se nachází kusá zmínka o kapli, která byla „*celá ruinózní*“. Dalším důkazem je pak schématická kresba z roku 1682, na níž je kaple s půlkruhovou apsidou znázorněna a označena jako „*sacellum S. Catharine*“, uložená ve složce „*Vnitřní zařízení kostela v Rožmberku*“ ve fondu klášterního archivu ve Vyšším Brodě. Posledním důkazem, který zde uvedu, je zachovaná zpráva z roku 1723 o zlacení oltáře sv. Kateřiny v kapli. (srov. SOMMER 2000: 185-187).

„Sakrální funkce objektu byla zrušena za císaře Josefa II., nejspíše těsně před rokem 1790. Sloužil pak jako dílna a skladiště panského tesaře Matyáše Mittasche. Po nedlouhé době byl upraven k obytným účelům (1806). Tehdy byly sníženy obvodové zdi stavby, její interiér byl přepatrován a rozdělen příčkami, aby mohl poskytnout obydlí dvěma Mittaschovým synům.“ (SOMMER 2000: 187).

3.3 Hrobky

Šlechtické rody, bohatí měšťané či bohatí průmyslníci si nechávali zejména v 17. a 18. století stavět honosné kaplové hrobky. V nadzemní části se nachází kaple a pod podlahou pak tzv. pohřební komora, do které byly umísťovány rakve. (srov. KOCOUREK 2022: 59).

3.3.1. Buquoyská hrobka v Nových Hradech

Na okraji městského hřbitova byla v letech 1901 – 1903 postavena masivní hrobka rodiny Buquoyů. Jedná se o stavbu v novogotickém stylu, jenž byla postavena podle plánů vládního rady Josefa Schulze z Prahy. Stavební práce na hrobce provedl hraběcí stavitel Karel Bůžek. Kamenné prvky a sochy byly zhotoveny z hořického pískovce, podezdívka a dřívky sloupů pak z místní žuly. Fasáda je tvořena obkladačkami ze zlivské šamotky. Portál hrobky je ozdoben pozlacenou mozaikou vyhotovenou podle předlohy Maxe Švabinského. Hrobka je uzavřena pětibokým presbytářem. (srov. KOBLASA 1999: 72).

V přízemí západního průčelí se nachází portál, v jehož ploše je umístěn erb rodu Buquoyů, který nese pár gryfů. Portálem se vchází do rodové hrobky, která původně byla určena k uložení ostatků členů rodu Buquoyů.

Dnes je v hrobce pochováno celkem osm členů buquoyské rodiny, například hrabě Jiří Jan Jindřich Buquoy, hraběnka Terezie Žofie rozená Öttingen-Wallerstein, hraběnka Filipína rozená Czerninová, hrabě Karel Bonaventura či hrabě Ferdinand. Je zde pochováno i několik členů rodiny Cappy. V dnešní době hrobka slouží jako smuteční síň a zádušní kaple. (srov. KOBLASA 1999: 72-75).

3.4 Kaple hradu Rožmberk

To, že se na hradech setkáváme s kaplemi, je vcelku přirozené. Šlechtici byli, stejně jako jejich poddaní, oddáni svému náboženství. Rozhodnutí nechat ve svém sídle postavit kapli naplňovalo jejich potřebu zbožného života. Hrady totiž častokrát nestály v těsné blízkosti kostelů a pro šlechtice bylo pohodlnější užívat svou vlastní kapli, kterou měli přímo doma. Kaple ale také často sloužily jako nástroj reprezentace. Leckdy jsou tou umělecky nejnáročnější součástí hradu a dokazují i jakousi exkluzivitu. Ne každý šlechtic, který byl vlastníkem hradu, si totiž mohl dovolit stavbu a provoz kaple. (srov. ZÁRUBA 2014: 7-8).

„O exkluzivitě hradních kaplí svědčí skutečnost, že je nalezneme jen na nejvýznamnějších královských, arcibiskupských a šlechtických hradech. Z celkového počtu všech hradů je kaple doložena pouze u 15% těchto objektů.“ (Tamtéž: 8).

Hrad Rožmberk padl do vlastnictví rodu Buquoyů v roce 1620, kdy ho Karel Bonaventura Buquoy dostal za své zásluhy v bitvách jakožto císařský generál. Předchozí majitelé, tedy rod Švamberských, stanuli v čele stavovského povstání protestantské šlechty proti Habsburkům, a na základě toho byl hrad zkonfiskován. V té době se na Rožmberku nacházely dvě kaple. Jedna z nich je kaple svatého Jiří, která je umístěna v nejstarší části hradu. Ta byla později zasypana kvůli špatné statické věži, která se tyčí přímo nad ní. Druhou kaplí pak byla kaple Jana Zrinského, předchozího majitele hradu. V dnešní době mohou návštěvníci hradu obě kaple v rámci prohlídkové trasy navštívit. A to zejména díky přestavbě prvního patra hradu, která proběhla v 19. století, kdy významný člen rodu, Jiří Jan Jindřich Buquoy, se rozhodl tuto část hradu zpřístupnit veřejnosti a vytvořil zde své rodové muzeum, první svého druhu ve střední Evropě. Jiří Jan Jindřich o pár let později nechal přestavět i horní hrad na zámek, jehož součástí byla zámecká kaple. (srov. POLNICKÁ 2024)

3.4.1 Kaple svatého Jiří

Pokud dnes navštívíme hrad Rožmberk, můžeme nahlédnout i do kaple svatého Jiří. Jako kapli ale dnes označujeme jen menší východně orientovanou místnost. Původně kaple pokračovala i do vedlejší západně orientované místnosti, ale při rekonstrukci v 19. století, kdy hrabě Jiří Jan první patro nechal přestavět na rodové muzeum, tyto dvě místnosti oddělil zdí a zrekonstruoval. Východní místnosti, ve které se dříve nacházel oltář, ponechal podobu kaple a ze západní místnosti se stala tzv. Rožmberská síň.

Jiří Jan ve východní místnosti zrekonstruoval fresky z přelomu 16. a 17. století. Nejdříve ovšem musela být podepřena pilíři hranolová anglická věž, která se nad kaplí nachází, aby mohla být dříve zasypaná kaple znovu přístupná.

V dnešní době probíhá výzkum toho, zda kaple byla opravdu zasvěcena sv. Jiří. V záklenku naproti oltáři se nachází freska, kterou jsme doposud vnímali jako vyobrazení svatého Jiří bojujícího s drakem. Vzhledem k christologickým motivům ostatních fresek je však možné, že se nejedná o sv. Jiřího ale o tzv. Vítězného Krista (motiv zmrtvýchvstání). Ten bývá, stejně jako Jiří, zobrazován s praporem s křížem. To, že se jedná o narativní christologický cyklus, by nám dokazoval i výjev, který se nachází pod touto freskou. Na ní je vyobrazen Ježíš Kristus, který dokazuje Máří Magdaleně, že vstal z mrtvých – tzv. *Noli me tangere*. Dějově by to tedy dávalo velký smysl. Vzhledem k tomu, že se fresky nachází v celkem špatném stavu, tak tato domněnka nyní nelze ani potvrdit ani vyvrátit. (srov. POLNICKÁ 2024)

4 Animační a aktivizační aktivity určené seniorům

Proto, aby bylo zachováno tělesné a duševní zdraví osob v seniorském věku, je důležité zůstat aktivní. Seniory můžeme mentálně i fyzicky stimulovat například aktivizací či animací, nebo je nadále edukovat. Tato kapitola je věnována právě těmto fenoménům. Popsané jsou zde i dvě formy aktivit, reminiscence a cvičení paměti, které jsem se rozhodla použít v rámci mé praktické části této práce.

4.1 Stárnutí a stáří

Stáří představuje poslední etapu života člověka, která je spojená s moudrostí, s nadhledem či s pocitem naplnění ale také s úbytkem sil, poklesem schopností a výkonnosti jedince. Definice stáří se mění na základě úhlu pohledu, jakým na něj nahlížíme. Jinak stáří definuje psychologie, sociologie, andragogika či sociální práce. (srov. SALIVAROVÁ; VETEŠKA 2014: 7).

Velký psychologický slovník používá patnáctiletou periodizaci, ve které dělí stáří na:

- 1) *rané stáří: od 60-74 let;*
- 2) *vlastní stáří: od 75-89 let;*
- 3) *dlouhověkost: od 90 let výše (HARTL, HARTLOVÁ 2010: 549)*

Jako seniora tedy můžeme označit člověka staršího 60/65 let. (Tamtéž: 520)

Stáří a jeho dělení definuje spousta autorů po svém. Někdo jako starého člověka označuje šedesátníka, pro jiného se se stářím potýká člověk již od padesáti let svého života.

4.2 Edukace seniorů

Pedagogické tradice v Evropě nás učí, že edukační proces lze vnímat ze tří úhlů, a to z hlediska *rozvoje osobnosti* jako edukaci, z hlediska *komplexu dosažených cílů* jako formaci a z hlediska *dynamiky procesu* jako animaci. Animace, edukace a formace jsou tři navzájem se doplňující koncepce filosofické výchovy založené na aristotelském uvažování. (srov. KAPLÁNEK 2013: 11). Tyto tři procesy mají mezi sebou vztah, který nám prozrazuje, že nestačí lidi pouze vést ke správnému poznání a formovat jejich osobnost. Lidem je potřeba i dodávat životní sílu. (Tamtéž: 13).

Pojem „edukace“ (z anglického slova education) spojuje dva pojmy z českého jazyka; výchova a vzdělávání. Edukaci lze definovat ve dvou významech. V obecném významu se jedná o všechny situace, v nichž se odehrávají edukační procesy a dochází k záměrnému i k nezáměrnému učení. V tomto případě se jedná o ty procesy, které probíhají nejen ve školním prostředí. (srov. SALIVAROVÁ; VETEŠKA 2014: 25).

Průběžné vzdělávání a aktivizace by měla seniorům usnadňovat zvládání každodenních životních úkolů. Také může seniorům pomoci zajistit úspěšný přechod a adaptaci v pozdějších etapách stáří. (srov. VETEŠKA 2016: 100).

„Vzdělávání též zlepšuje orientaci ve stále se měnících životních podmínkách a ve schopnosti samostatného rozhodování. Tato aktivita se v tomto období života stává zásadní podmínkou pro pochopení života v jeho dynamičnosti a proměnlivosti. V rámci edukačního procesu vstřebávají senioři stále nové a nové informace, které jim pak umožňují být psychicky vyrovnanější, protože tím získávají přehled a nadhled nad každodenním životem a možnost volby uspořádání si vlastního spokojeného stáří. Vzdělávací aktivity v postproduktivním věku přispívají nejen k autonomii, důstojnosti a životní seberealizaci, ale i k plnohodnotnému a důstojnému začlenění do společnosti. Významné jsou i pro udržení fyzického a duševního zdraví.“ (Tamtéž: 100-101).

4.3 Animace seniorů

Slovo animace vychází z latinského slova „anima“ (duše). Animovat tedy znamená dávat duši, oduševňovat. Pojem „duše“ se zde chápe jako ekvivalent slova „život“. To je důvodem, proč slovo „animace“ lze překládat i jako „oživení“ či „naplnění životem“. (srov. KAPLÁNEK 2013: 13).

„Pokud chápeme animaci jako „naplnění duchem“, pak tím nemyslíme pouze „oživení“ ve smyslu obveselení nebo probuzení aktivity, ale spíš oživení v hlubším slova smyslu: objevení a uvolnění těch projevů člověka, které svědčí o jeho vitalitě, ale také o jeho kreativitě a o vůli sledovat určité cíle a hodnoty“ (Tamtéž: 14).

Existují tři dimenze, ke kterým se animace vztahuje:

- k osobní dimenzi, ve které se nachází stránka aktivní a reflektivní. Tyto dvě stránky se zaměřují na hledání a vytváření identity jedince;
- k mezilidským vztahům, kde je vytvářen prostor pro vzájemnou otevřenost v rámci menší skupiny;
- k vnějšímu světu, ve kterém mohou členové skupiny najít uplatnění a který mohou i aktivně ovlivňovat.

Každá z těchto dimenzí má pro člověka vlastní potenciál, který může animátor pomoci rozvinout. (Tamtéž: 15).

Aktivity pro seniory, které se odehrávají v rezidenčních zařízeních, mají do jisté míry charakter animace. Kladou si jasný cíl: přispívat k tomu, aby starší člověk prožíval svůj život subjektivně. Aby ho vnímal jako kvalitní a aby v něm viděl smysl. Důležité pro to, aby si aktivity zachovaly animační charakter je to, aby byly dobrovolné. (srov. SALIVAROVÁ; VETEŠKA 2014: 28).

Fenomén označovaný slovem „animace“ se, podle francouzského sociologa Théryho, již od pradávna objevuje v lidské společnosti a to u činností, při kterých působili lidé, jejichž úkolem bylo usnadnění participace a komunikace v kulturním a společenském dění. Těmto lidem dnes říkáme „animátoři“. (srov. KAPLÁNEK 2013: 15).

Vymezení pojmu „animátor“ není jednoduché, což potvrzují různí autoři. Dalo by se předpokládat, že animátorem je ten, kdo animuje. Není tomu ale úplně tak. V našem podání je animátorem ten, kdo realizuje animační přístupy v pedagogice, v sociální práci či v jiné oblasti, kde se pracuje se skupinami či s jednotlivci. Pokud budeme vycházet z předpokladu, že při animaci dochází k objevování a uvolňování potenciálu, který se skrývá v jednotlivcích a ve skupinách, a že animátor pomáhá tento potenciál objevovat

a dál rozvíjet, a navíc jej podporuje, můžeme vnímat dvě základní funkce animátora. První z nich je vnášení nadšení a motivace, druhou pak umožnění realizace podnětů členů skupiny. (Tamtéž: 16).

Pojem animátor se však v tomto smyslu v českém prostředí ve velké míře nepoužívá. Běžnější použití tohoto pojmu souvisí s kulturními a zábavnými aktivitami, které jsou určené převážně dětem a které se tradičně odehrávají v resortech při zahraniční dovolené. V souvislosti s péčí o seniory je dnes pojem animátor již běžně používán v některých evropských zemích (Francie, Švýcarsko, Belgie a další). (srov. VETEŠKA 2016: 87).

4.2.1 Aktivizace

Aktivizace se dá definovat jako proces uvedení do pohybu, rozvinutí nebo zesílení činnosti. Z psychologického pohledu *„se jedná o navození konkrétní úrovně aktivity, která je založena na smyslové, žlázoové, hormonální a svalové připravenosti k činnosti, tj. akci.“* (Tamtéž: 85).

Aktivizace seniorů slouží k podněcování potenciálu seniorů a může přispívat jejich fyzickému i psychickému zdraví. Aktivity, které jsou vhodně zvolené, mohou vést seniora k návratu do aktivního života. Aktivizační činnosti kromě udržování vědomostí, dovedností či schopností mohou poskytovat prevenci proti poruchám paměti, koncentrace a myšlení seniorů. (srov. PRŮCHA; VETEŠKA 2014: 27).

„Programy aktivizace seniorů lze členit do složek charakteru morálního (filozofického, náboženského), kulturně-uměleckého (estetického), přírodovědného, pracovní-technologického, zdravotního, turistického či vědomostního. Důraz je přitom kladen na důrazně strukturovaný, nikoliv (s výjimkou edukace informální) nahodilý program. Z hlediska významu socializační funkce aktivizace jsou preferovány společné aktivity seniorů.“ (Tamtéž: 27).

Aktivizační programy jsou zaměřeny na udržování dovedností, vědomostí a schopností seniora. Dále slouží jako prevence poruch paměti, myšlení a koncentrace. Z hlediska socializace a její funkce při aktivizaci je vhodné, aby aktivity pro seniory nebyly individuální ale společné. V té chvíli totiž dokážeme potlačit sociální izolaci seniorů, která v tomto věku bývá častá. (srov. VETEŠKA 2016: 85).

„Programy aktivizace seniorů lze členit do složek charakteru morálního (filozofického, náboženského), kulturně-uměleckého (estetického), přírodovědného, pracovní-technologického, zdravotního, turistického či vědomostního.“ (PRŮCHA, VETEŠKA 2014: 27)

Mlýnková (2010: 100-101), zformulovala požadavky, které by měly být kladeny na aktivity:

- aktivizace musí být pro seniora přínosná
- aktivizace klienta je pravidelná
- aktivizace se odvíjí od schopností a možností klienta
- aktivita je přiměřeně časově i ekonomicky náročná
- za správně zvolenou aktivitu odpovídá aktivizační pracovník
- aktivita nesmí seniora nudit, nesmí vyvolávat bolest v jakékoliv formě a nesmí vyvolávat ponížení

4.4 Aktivizace a edukace seniorů v rezidenčních sociálních zařízeních

Aktivizace a edukace seniorů je nesmírně důležitou složkou v péči o tuto sociální skupinu. Nejprve sehrává velmi důležitou roli v procesu adaptace, kde člověk z domácího prostředí přechází do sociálního zařízení. Tento proces může být často pro jedince velmi stresující. Senior nejednou ztrácí významnou část svého soukromí, musí si zvyknout na nové prostředí a na nové lidi, ať už mluvíme o personálu či ostatních uživatelích domova pro seniory, a například i na jiný režim dne, jehož dodržování je nezbytné pro chod zařízení a který se může velmi lišit od toho režimu, na který byl člověk zvyklý doposud. Je tedy velmi důležité se novému klientovi začít v tomto směru věnovat co nejdříve.

Edukace se v domově pro seniory, podobně jako ve zdravotnických zařízeních, projevuje nevýrazněji při předávání informací jak klientovi tak rodinným příslušníkům či blízkým osobám. Pro klienta je velmi důležité mít k dispozici jednoho či více konkrétních zaměstnanců, na které se může v případě potřeby obrátit, když se dožaduje určité informace. Kdo by měl být tímto pracovníkem záleží na metodách a hierarchii určitého zařízení, ale minimálně se předpokládá, že by jím měl být např. zdravotnický personál. Vhodnějším adeptem na tuto pozici je pracovník v sociálních službách, pokud tedy klient nepotřebuje vědět informaci například o jeho zdravotním stavu.

Aktivizace či animace seniorů v zařízeních probíhá různými způsoby a disponuje mnoha možnostmi. Způsobili pracovníci můžou s klienty pracovat v jednotlivých oblastech terapií. Jedná se například o reminiscenční terapii, arteterapii, ergoterapii či canisterapii. (srov. SALIVAROVÁ; VETEŠKA 2014: 62). Dále sociální pracovník může klienta aktivizovat individuálními rozhovory, hraním společenských her, organizováním společenských akcí, trénováním paměti či třeba skupinovými výlety. Možností aktivizace je nepřehledné množství, musí se ale přizpůsobit několika faktorům, jako například fyzickým a psychickým možnostem uživatele, celkovým příznivým podmínkám pro vykonávání této činnosti a v neposlední řadě tomu, zda uživatel má na aktivizaci chuť a náladu. Do animace a aktivizace by klient neměl nikdy být proti jeho vůli nucen.

4.5 Druhy volnočasových aktivit v sociálních rezidenčních zařízeních

Kategorie volnočasových aktivit se dají dělit například takto:

- rukodělné práce a tvořivé činnosti;
- společenské programy, diskuse, hry, hudba, tanec;
- cvičení, sporty, sportovní hry;
- náboženské programy;
- vzdělávací činnosti.

Tyto aktivity bývají seniorům k dispozici pravidelně, například jednou týdně.

Programy volnočasových aktivit se musí přizpůsobit tomu, aby byly stimulovány a udržovány fyzické, mentální, emoční a společenské schopnosti uživatele. Jejich přítomnost činí v zařízeních sociální péče život smysluplnějším. Dále se předpokládá, že absolvované aktivity mají velký vliv na spokojenost seniora a na lepší pocit z personálu a z ostatních klientů přítomných při aktivitách.

Kromě pravidelně se opakujících aktivit bývají v domovech pro seniory pořádány i větší společenské akce, jako například hudební koncerty, dramatická vystoupení, tematické oslavy, gastronomické akce či tanečnické. Na tyto akce mají klienti možnost se delší dobu těšit a připravovat se.

Není výjimkou, že se v sociálních zařízeních konají i soutěže a turnaje. Ty dávají klientům možnost výhry a následného pocitu uspokojení. Zároveň podporují jejich sebeúctu a sebevědomí. (srov. RHEINWALDOVÁ 1999: 21-23).

Z vlastní zkušenosti vím, že veškeré aktivity musí brát ohledy na celkový stav klientů. Je krajně nevhodné po klientech vyžadovat výkony, které nejsou v jejich silách a tím pádem v nich probouzet pocity zahanbení a méněcennosti. Klient, který toto při nějaké aktivitě zažije, pravděpodobně přestane mít o danou aktivitu zájem.

4.5.1 Cvičení paměti

V období stáří obvykle ubývá množství nervových buněk. To způsobuje, že schopnost člověka si zapamatovat informace se snižuje. Je tedy důležité, aby do denního režimu seniora byly zařazeny aktivity, které jsou zaměřené na podporu mentálních schopností. (srov. MLÝNKOVÁ 2010: 101). Jednou z nich je cvičení paměti. Jeho cílem je zlepšení či zachování paměti a kognitivních funkcí na momentální úrovni a oddálení zapomínání. (srov. MLÝNKOVÁ 2011: 159).

Cvičení paměti je aktivita vhodná pro ty, u nichž je paměť stále zachována. Je zde kladen důraz na přesnost a je vhodné při tomto cvičení využívat pochvaly. (srov. MLÝNKOVÁ 2010: 101). Můžeme se seniory pracovat ve skupinách, ve dvojicích či individuálně. Během celého cvičení by měla být přítomna příjemná atmosféra a na místě není jakékoliv kritizování či stresování účastníků.

Mezi příklady konkrétních cvičení paměti Mlýnková (2011: 159), uvádí: učení se cizímu jazyku, luštění (sudoku, křížovek, osmismerek aj.), společenské hry, početní úlohy, pexeso, vědomostní soutěže.

4.5.2 Reminiscenční terapie

Původ slova reminiscence nalezneme v latinském slově *reminiscare*, které můžeme přeložit jako vzpomenout si či rozpomenout se. Reminiscenční terapii můžeme definovat jako rozhovor terapeuta se starším seniorem či se skupinou seniorů na téma jeho dosavadního života, prožitých zkušeností či prožitých událostech. Lze k ní použít velké množství pomůcek, jako jsou například staré fotografie, staré předměty či pomůcky užívané v domácnostech. (srov. JANEČKOVÁ; VACKOVÁ 2010: 21-22).

Použití reminiscence v domovech pro seniory je pro její účastníky velmi přínosné. Kromě toho, že seniorovi může dopomoci při adaptaci na nové životní prostředí, tak se může podílet na tom, že se účastníci reminiscence vzájemně lépe poznají. A to platí i pro personál, který je u reminiscence přítomen. I přes možné výrazné generační rozdíly dává reminiscenční terapie možnost, aby si byly lidé blíže. Důležitý aspekt této terapie je i to, že člověk hovoří o svém životě – tedy o něčem, co velmi dobře zná. Sděluje získané poznatky, moudrosti či dovednosti a to ho dostává do role experta, což může zvyšovat jeho sebevědomí. Reminiscence také dokáže měnit role mezi uživatelem a pečujícím, jelikož se díky ní se uživatel z pouhého příjemce stává tím, kdo se na ní aktivně podílí. (srov. ŠPATENKOVÁ; BOLOMSKÁ 2011: 77–80).

Aby měla reminiscence úspěšný průběh, je důležité dodržování jistých pravidel. Mezi ty nejdůležitější patří zajištění příjemného prostředí, zaujímání vstřícného postoje ke všem sdělením, prokazování respektu ke všem zúčastněným, neprojevování přílišného organizování ani projevování spěchu na účastníky. (srov. HOLMEROVÁ A KOL. 2007: 186).

Osoba, která reminiscenci vede, by měla disponovat základními dovednostmi. Měla by být schopná naslouchání, vnímavosti, projevování zájmu, citlivosti, smyslu pro humor či například dovedností pracovat se skupinou. (srov. JANEČKOVÁ; VACKOVÁ 2010: 85–86).

Praktická část

5 Příprava aktivity pro seniory

Na základě informací, která jsem získala při psaní teoretické části mé práce, jsem vytvořila aktivitu pro seniory v domově pro seniory, kde jsem momentálně zaměstnaná jako aktivizační pracovnice. Několik týdnů před konáním aktivity jsem se spojila s vytipovanými uživatelkami, které jsem oslovila s nabídkou, zda by se nechtěly zúčastnit mnou připravované aktivity. Osvětlila jsem jim, že tato aktivita bude praktickou částí mé bakalářské práce. Poté jsem se domluvila s vedoucím sociálního úseku – aktivizačních pracovníků, na tom, kdy a kde se bude aktivita konat.

Při přípravě samotné aktivity jsem přímo vycházela z poznatků, které jsem se dozvěděla při psaní teoretické části a o kterých jsem usoudila, že budou seniorům přínosné i přes to, že budou vytrženy z kontextu. Příběh rodu Buquoyů je totiž dlouhý a složitý a nedá se převyprávět během jedné hodiny, kterou jsem měla k dispozici. Vytvořila jsem si poznámky a vytiskla obrázky těch historických postav či objektů, o kterých jsem právě hovořila. Dále jsem si připravila na účastníky 4 otázky na informace, které během mého přednesu zazněly. Další částí aktivity byla tzv. koláž. Na tabletu jsem vytvořila prostor kněžiště a předmětů, které se v něm nacházejí. Tyto předměty pak seniorky pokládaly na podklad a tvořili si tak vlastní podobu presbytáře.

Nakonec proběhla reminiscence, kdy jsme se z účastníky bavili o tématech, které jsem si předem připravila, ale i to tématech, které samy z konverzace vyllynuly.

6 Charakteristika cílové skupiny

Účastnicemi mé aktivity byly obyvatelky Domova pro seniory Hvízdal. Jednalo se o 5 žen ve věku okolo 70 let. Tyto seniorky se vzájemně již delší dobu znaly, tudíž nebylo třeba je představovat.

Vzhledem k tomu že aktivita nevyžadovala žádné pohybové dovednosti, nehrálo roli to, zda se účastníci mohou pohybovat bez kompenzačních pomůcek nebo pouze s nimi. Z velké většiny se aktivity zúčastnily seniorky, s kterými jsem si během mého působení v zařízení již vytvořila vztah. Oslovení jedné účastnice, kterou jsem doposud neznala, mi doporučila kolegyně, na základě toho, že se jedná o bývalou pedagožku a že mi určitě moc ráda pomůže s mou bakalářskou prací.

Až do poslední chvíle jsem počítala jen s počtem čtyř seniorek, které jsem oslovila několik dní dopředu a které mi potvrdily svou účast. Nakonec se ale aktivity zúčastnila i paní, která se přišla podívat, co se v určené místnosti děje a téma ji tak zaujalo, že se rozhodla setrvat a být součástí.

Aktivity se zúčastnily seniorky bez větších zrakových či sluchových indispozic. Všem osloveným seniorkám jsem již dopředu osvětlila, jakému tématu se budeme věnovat.

7 Organizační zajištění aktivity

Aktivitu jsem začala plánovat v lednu 2024. Požádala jsem o povolení vedoucího úseku sociálních pracovníků, abych mohla aktivitu uskutečnit přímo v budově Domova pro seniory Hvízdal. Dále jsem se domluvila s aktivizační pracovnící, která působí výhradně ve tvořivé dílně v budově domova, zda by mi poskytla prostor dílny, který se mi zdál pro mé účely ideální.

Během února jsem začala oslovovat potenciální účastníky aktivity a těm, co mi přislíbili účast, jsem to pravidelně připomínala.

Při vytváření grafických materiálů pro mou aktivitu jsem využila pomoci grafičky Jany Vránkové, která mi půjčila tablet s grafickými programy a vysvětlila mi, jak s nimi pracovat. Poté jsem si veškeré materiály vytiskla a zalaminovala.

V den konání aktivity, tedy 1.3.2024, jsem připravila prostor dílny k tomu, aby byly podmínky pro mou aktivitu ideální. Před zahájením aktivity jsem pomohla jedné účastnici, která se po zařízení pohybuje výhradně na invalidním vozíku, s transportem z jejího pokoje do dílny. Ostatní účastnice byly schopné přijít bez asistence. Před zahájením jsem účastnicím nabídla kávu a vodu, čehož některé z nich využily.

7.1 Materiální zajištění aktivity

Aktivita probíhala v prostoru dílny, která se nachází v Domově pro seniory Hvízdal. Dílna je vybavena stoly, židlemi, kávovarem a hrnečky, které jsem při aktivitě využila.

K aktivitě a k její přípravě jsem dále využila tyto pomůcky:

- tiskárnu
- laminátor
- laminovací fólie
- papír
- nůžky
- lepidlo
- lepicí pásku
- propisku
- počítač
- tablet s grafickým programem Procreate
- Apple pencil

- vytisknuté fotografie objektů a postav, o kterých bylo hovořeno
- blok s mými poznámkami

7.2 Personální zajištění aktivity

K uskutečnění mé aktivity jsem vzhledem k menší skupině účastníků nepotřebovala téměř žádnou výpomoc od ostatních pracovníků v domově. V místnosti byla po celou dobu přítomná aktivizační pracovnice, která v dílně působí. Ta se aktivity přímo nezúčastňovala až na dobu, kdy probíhala reminiscence. V tu chvíli se přirozeně zapojila do rozhovoru. Její přítomnost jsem uvítala hlavně před začátkem aktivity, kdy jsem potřebovala dojít pro účastnici, která při přesunu do dílny potřebovala mou asistenci. V ten moment se již ostatní účastnice nacházely v dílně a tato pracovnice s nimi vedla rozhovor ve chvíli, kdy na mě čekaly.

8 Pracovní verze programu aktivity

V této kapitole uvádím strukturovaný program připravené aktivity. Uvádím ho v té podobě, ve které jsem v dosavadním studiu zpracovávala některé z mých prací zaměřených na toto téma. Tento styl struktury je pro mne přehledný a dokáže mi být, při realizaci mé aktivity, velmi nápomocný.

Název: Buquoyové a sakrální stavby s nimi spojené

Cíle aktivity: získání nových znalostí, procvičení krátkodobé paměti, procvičení dlouhodobé paměti

Časová dotace: 60 minut

Struktura aktivity:

Část č. 1 – Úvod

- přivítání účastníků

„Dobrý den! Moc vám děkuji, že jste se rozhodly zúčastnit aktivity, kterou jsem pro vás připravila“
- nabídnutí kávy či sklenky s vodou

- vysvětlení toho, co je čeká
„Nejprve vás seznámím se šlechtickým rodem Buquoyů a poté s několika sakrálními stavbami, se kterými je tento rod spojený. Mé povídání doplní vytištěné fotografie. Po tomto povídání jsem si na vás připravila i několik otázek. Dále jsem připravila jednu aktivitu, při které budete moc čerpat ze své fantazie nebo ze vzpomínek. Bude se jednat o skládání koláže. Nakonec si společně zavzpomínáme.“
- **Cíle:** seznámení účastníků s programem, navození dobré atmosféry
- **Časová dotace:** 3 minuty

Část č.2 – Rod Buquoyů a sakrální stavby s ním spojené

- Během mého výkladu o rodu Buquoy budu účastníkům ukazovat vytištěné fotografie pro náš účel důležitých členů rodu Buquoy a sakrálních staveb s nimi spojených.
- Konkrétní seznam fotografií – chronologicky:
 - erb rodu Buquoy
 - portrét Karla Bonaventury Buquoye
 - pohled na město Rožmberk nad Vltavou s kostelem sv. Mikuláše
 - interiér kostela sv. Mikuláše
 - kostel sv. Petra a Pavla v Nových Hradech
 - interiér kostela sv. Petra a Pavla v Nových Hradech
 - Buquoyská hrobka v Nových Hradech
 - interiér Buquoyské hrobky v Nových Hradech
 - poutní kostel Jména Panny Marie Lomec
 - interiér poutního kostela Jména Panny Marie Lomec
 - soška Panny Marie de Foya
- Během výkladu budu účastníkům pokládat otázky, zda poznají z fotografie ten a ten kostel, zda ho navštívily atd.
- Nakonec účastníkům přečtu legendu o tom, proč byl kostel Jména Panny Marie v Lomci postaven a proč zde byla umístěna soška Panny Marie de Foya
- **Cíle:** seznámit účastníky s rodem Buquoy a se sakrálními budovami s nimi spojenými, nabídnou účastníkům nové poznatky o místech, která mohou znát
- **Zdroje:** informace získané při psaní teoretické části této bakalářské práce, vlastní praxe jako průvodkyně na hradě Rožmberk
- **Zdroje obrázků:** vlastní fotografie, obrázky stažené z internetu (použité pouze k tomuto účelu)
- **Časová dotace:** 20 minut

Část č. 3 – Cvičení paměti

- Účastníkům budou položeny tyto otázky:
 - Z jaké země pochází rod Buquoyů?
 - Jak vypadá erb rodu Buquoyů?
 - Na základě jakého vítězství získal Karel Bonaventura Buquoy majetky v Čechách?
 - Jaké kostely jsem Vám ukazovala?
- Odpovědi na tyto otázky zazněly v mém výkladu v části č. 2
- **Cíl:** trénink krátkodobé paměti
- **Zdroje:** informace získané při psaní teoretické části této bakalářské práce, vlastní praxe jako průvodkyně na hradě Rožmberk
- **Časová dotace:** 3 minuty

Část č. 4 – Tvorba vlastního presbytáře

- Účastníci se rozdělí na dvě skupinky. Každá skupinka dostane podkladový papír s kresbou prázdného presbytáře a kresby předmětů, které se tradičně v prostoru presbytáře nachází. Jejich úkolem je zaplnit presbytář těmito kresbami dle svého uvážení. Mohou čerpat z vlastní zkušenosti, jak si tento prostor pamatují, či použít svou fantazii.
- Během umístování kreseb jim bude osvětlováno, jak se jednotlivé předměty jmenují a popřípadě k čemu slouží.
- Neexistuje žádné správné řešení toho, jak má celková koláž ke konci vypadat.
- **Cíle:** rozvoj kreativního myšlení, procvičení dlouhodobé paměti, cvičení jemné motoriky, osvojení si dovednosti spolupráce ve skupině
- **Zdroje:** vlastní tvorba podkladů
- **Časová dotace:** 10 minut

Část č. 5 – Reminiscence

- Účastníkům budou pokládány tyto otázky?
 - Jste věřící?
 - Chodili jste na mše do kostela a pokud ano, tak do jakého?
 - Chodili jste na mše s rodiči?
 - Co se vám na kostelech líbilo?
 - Pamatujete si nějaký kostel, který vás nejvíce uchvátil svou architekturou?

- Každému účastníkovi bude poskytnut prostor na to, aby na otázky odpověděl.
- Bude poskytnut prostor na to, aby se účastníci vzájemně doptávali sami sebe a vedli mezi sebou rozhovor.
- **Cíle:** rozvíjení komunikace mezi účastníky, cvičení dlouhodobé paměti, kognitivní rozvoj
- **Časová dotace:** 22 minut

Část č. 6 – Závěr

- Účastníkům bude poděkováno za to, že se zúčastnili aktivity.
- optání se účastníků, zda se jim aktivita líbila a zda si z ní něco odnesli
- rozloučení
- **Časová dotace:** 2 minuty

9 Reflexe aktivity

Aktivita proběhla z velké části podle mých očekávání. Její přípravě jsem věnovala hodně času, dávala jsem si záležet na tom, aby mé podkladové materiály byly kvalitně zpracované a aby se s nimi seniorům co nejlépe pracovalo.

Když jsem uživatelky začala oslovovat s prosbou, aby se zúčastnily mé aktivity, některé z nich projevily strach o to, aby aktivita nebyla moc náročná a aby se, dle slov jedné z nich, „*Neztrapnila tím, že toho o tom nic moc neví*“. Všechny jsem se snažila uklidnit tím, že jsem jim svůj plán podrobněji vysvětlila aby pochopily, že se nebude jednat o žádnou soutěž, kde budou muset předvést nějaký velký výkon. Vysvětlovala jsem jim, že to bude jen takové „*povídání u kávy na určité téma*“. To několik z nich přesvědčilo. Snažila jsem se ženám, které jsem oslovila a které mi přislíbily účast, dostatečně připomínat místo a čas konání aktivity, aby se nestalo to, že by na ní zapoměly. Nakonec přišli všechny, z čehož jsem měla velkou radost.

Jsem velmi vděčná mé kolegyni, která v domově pro seniory Hvízdal pracuje již několik let za to, že mi dala skvělé tipy na ty uživatele domova, které by téma mé aktivity mohly zaujmout. Sama totiž v tomto zařízení pracuji krátce a velkou většinu uživatelů domova jsme doposud neměla možnost poznat.

Skupina účastníků byla složena jak z žen, které jsou věřící a nyní i v minulosti navštěvovaly kostel, tak i z žen, které se za věřící neprohlašují a s o křesťanství toho, dle jejich slov, moc neví. To přineslo několik různých pohledů na dané téma, které mi přišli velmi zajímavé.

V den konání aktivity se vyskytl jeden problém, s kterým jsem nepočítala. Jedna z mých kolegyně ten den nepřišla do zaměstnání a já tedy těsně před začátkem mé aktivity a těsně po jejím skončení musela odběhnout vykonat pracovní úkol, který měla zastat právě kolegyně. Samotné aktivitě to nijak neuškodilo akorát já jsem z toho byla nervózní a uspěchaná. Snažila jsem se ale, aby to nebylo poznat na mém přednesu a na mém celkovém chování.

Co se obsahu aktivity a délky jejího trvání týče, zhodnotila bych oboje jako vyhovující. Nezpozorovala jsem žádné známky toho, že by se účastnice nudily nebo že by je dané téma nezajímalo. Pro jistotu jsem se, zejména během mého výkladu o historii a o památkách, průběžně seniorek ptala, zda na ně nejsem moc rychlá a zda mi dobře rozumí. Velkou radost mi udělalo, když se bez mého vyzvání účastnice samy doptávaly na to, co je zajímavé a když chtěly vědět více informací.

Náročnost aktivity, kterou jsem zvolila se mi jevila jako vhodná pro tuto konkrétní skupinu senierek. Účastnice zadání aktivit plnily bez viditelných obtíží a zároveň bylo očividné, že je aktivity nenudily.

Nakonec jsem se jednotlivě každé z nich v soukromí zeptala na jejich názor na to, co právě absolvovaly. Bylo mi řečeno například to, že je aktivita bavila a že jsou moc rády, že se dozvěděly zase něco nového. Žádnou negativní reakci jsem nedostala ale to samozřejmě neznamena to, že by moje práce byla dokonalá. Jednalo se o mojí první aktivitu pro seniory, kterou jsem kdy vytvořila, a zpětně bych některé věci udělala trochu jinak. Rozhodně bych se například nespolehala na tiskárnu, kterou jsem měla k dispozici a která mi podklady vytiskla v menším formátu, než bylo vhodné. Některé části totiž byly velmi malé a s manipulací s nimi jsem musela účastnicím pomáhat. Dále bych se pokusila si zařídit větší časovou dotaci, abych se nemusela obávat toho, zda stihnu vše, co mám v plánu.

10 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo představení historie rodu Buquoyů a několika vybraných sakrálních staveb, které jsou s nimi spojené a zprostředkování některých těchto poznatků seniorům v domově pro seniory Hvízdal v Českých Budějovicích. V návaznosti na toto téma jsem připravila aktivitu právě pro skupinu seniorů v tomto zařízení, kterou jsem uskutečnila 1.3.2024. Má bakalářská práce je rozdělena na dvě části, na teoretickou a praktickou.

V první kapitole jsem se zaměřila na rod Buquoyů. Na jeho historii a na představitele tohoto rodu, kteří jsou spojeni s konkrétními sakrálními stavbami, kterým jsem se věnovala později. Konkrétně jimi jsou Karel Bonaventura Buquoy, Ferdinand Buquoy, Filip Emanuel Buquoy a Jiří Jan Jindřich Buquoy. Každému z nich jsem věnovala samostatnou podkapitolu, kde stručně popisují jejich život.

Druhá kapitola má název Sakrální stavby rodu Buquoyů. V ní nepřímou interpretuji slova Mgr. Veroniky Polnické, badatelky, průvodkyně a kurátorky výstav na hradě Rožmberk, která se rodem Buquoyů intenzivně zabývá již několik let. Ta vysvětluje, jaký vztah měli Buquoyové ke křesťanství a ke sakrálním stavbám. Zabývám se koncepcí sakrálních staveb, rozebírám jejich význam jak pro křesťany, tak pro ateisty a vysvětluji, jak to v minulosti bývalo se stavěním kostelů a chrámu.

Třetí kapitola se přímo věnuje sakrálním stavbám, které mají co do činění s rodem Buquoyů. Zaměřuji se zde na kostely, kaple a hrobku. Co se týče kostelů, konkrétně se věnuji poutnímu kostelu Jména Panny Marie v Lomci, kdy popisují jak dispozice kostela, tak události, které předcházely jeho výstavbě či vzniku poutního místa. Druhým popsáním kostelem je kostel svatého Petra a Pavla v Nových Hradech, u něhož se věnuji mimo jiné výzdobě interiéru. Posledním kostelem, který zmiňuji, je kostel sv. Mikuláše v Rožmberku nad Vltavou. Zde jsem, kromě jiného, parafrázovala komentář Mgr. Veroniky Polnické, která mi poskytla informace k interiéru kostela a k jeho vizuální symbolické komunikaci.

Ve třetí kapitole se věnuji bývalé kapli svaté Kateřiny v Rožmberku nad Vltavou či Buquoyské hrobce v Nových Hradech. Další popsanou kaplí je kaple svatého Jiří na hradě Rožmberk. K ní se také vyjádřila Mgr. Veronika Polnická, která mi kromě popisu kaple sdělila i teorii, že kaple ve skutečnosti svatému Jiří nebyla nikdy zasvěcena a že její výzdoba je možná nyní nesprávně interpretována.

Čtvrtá kapitola nese název Animační aktivity určené seniorům. Zde jsem se zaměřila na aktivizaci, animaci a edukaci seniorů a to zejména v rezidenčních sociálních

zařízeních. Zmínila jsem , jak moc je aktivizace a edukace důležitá, jak se projevuje a kdo je nejvhodnějším adeptem na pozici aktivizátora a edukátora. Dále popisuje způsoby, jak aktivizace či animace v zařízeních probíhá a jakým podmínkám se musí přizpůsobit. Nakonec jsem zde rozdělila volnočasové aktivity do několika druhů a více se věnovala reminiscenci a cvičení paměti, jelikož jsem tyto dvě formy aktivit použila ve své praktické části.

Praktická část mé práce začíná pátou kapitolou. V ní jsem zaznamenala to, jak probíhala má příprava na realizaci aktivity. V další kapitole jsem charakterizovala cílovou skupinu, se kterou jsem pracovala. Sedmá kapitola pak popisuje organizační zajištění mé aktivity a to jak z hlediska materiálního tak z hlediska personálního.

V osmé kapitole jsem vytvořila strukturu programu, dle kterého jsem se při realizaci aktivity řídila. V deváté kapitole jsem pak aktivitu zpětně reflektovala a shrnula její průběh.

Jedním z cílů mé práce bylo získání nových informací o rodu Buquoyů. Tento cíl považuji za splněný. Měla jsem možnost informace čerpat z několika zdrojů, ať už literárních, tak například od Mgr. Veroniky Polnické, a povedlo se mi se dozvědět spoustu nových informací, i přes mou šestiletou kariéru průvodkyně, která s tímto rodem během mé praxe denně setkávala.

Druhým cílem bylo uskutečnění aktivity v domově pro seniory, kde jsem nově nabyté vědomosti mohla prezentovat skupině seniorů a vytvořit pro ně aktivity týkající se tohoto tématu. Realizace aktivity splnila má očekávání. Aktivita byla vhodně strukturovaná, informačně adekvátní a téma vhodně zvolené pro ty seniorky, které se jí zúčastnily.

Doufám, že se rod Buquoyů v budoucnu dostane do širšího podvědomí veřejnosti než je tomu doposud, jelikož jsem přesvědčená, že je jeho historie velmi zajímavá a přínosná. Pokud se tak stane, velký podíl na to bude mít zejména skupina odborníků, která se tímto rodem intenzivně zabývá a která se ho snaží silně propagovat na veřejnosti. Jsem ráda, že jsem měla možnost s jednou odbornicí, s Mgr. Veronikou Polnickou, komunikovat a sdílet její nadšení pro nové objevy, které učinila, a pro plány, jak tyto objevy sdělit veřejnosti. Na závěr bych všem doporučila, aby se sami vydali se přesvědčit o kráse sakrálních budov spojených s rodem Buquoyů.

Seznam zdrojů

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2024. *Obyvatelstvo podle náboženské víry a krajů*. Online. Veřejná databáze. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=4294&katalog=33525&pvo=SLD210092-KR&pvo=SLD210092-KR>. [cit. 2024-02-10].
- ČESKÁ TELEVIZE, 2012. *Jak církve k majetku přišly*. Online. ČT24. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/archiv/jak-cirkve-k-majetku-prisly-271272>. [cit. 2024-02-10].
- DVOŘÁČEK, P., 2020. *Kostely: sedmdesát nejkrásnějších sakrálních staveb v Čechách a na Moravě*. Praha: Grada, ISBN 978-80-271-2050-5.
- HARTL, P.; HARTLOVÁ H., 2010. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-686-5.
- HOLMEROVÁ, I.; JAROLÍMOVÁ E.; SUCHÁ, J., 2007. *Péče o pacienty s kognitivní poruchou*. Praha: EV public relations. ISBN 978-80-254-0177-4.
- HOLMEROVÁ, I.; JURAŠKOVÁ, B.; ZIKMUNDOVÁ, K., 2007. *Vybrané kapitoly z gerontologie*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: EV public relations. ISBN 978-80-254-0179-8.
- JANEČKOVÁ, H.; VACKOVÁ, M., 2010. *Reminiscence: využití vzpomínek při práci se seniory*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-581-3.
- JUŘÍK, P. 2008. *Jihočeské dominium: Rožmberkové, Eggenbergové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*. Praha: Libri, ISBN 978-80-7277-359-6.
- JUŘÍK, P., 2014. *Encyklopedie šlechtických rodů*. Praha: Knižní klub. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-4573-7.
- KAPLÁNEK, M., 2013. *Animace: studijní text pro přípravu animátorů mládeže*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0565-4.
- KOCOUREK, J., 2022. *Zajímavosti o pohřbívání: historie i současnost*. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-270-3.
- KOBLASA, P., 1999. *Nové Hrady*. České Budějovice: Landratsamt, ISBN 80-238-4534-9.

KOBLASA, P., 2002. *Buquoyové: stručné dějiny rodu*. České Budějovice: Vedita. ISBN 80-903040-1-X.

MLÝNKOVÁ, J., 2010. *Pečovatelství: učebnice pro obor sociální péče - pečovatelská činnost*. Praha: Grada ISBN 978-80-247-3185-8.

MLÝNKOVÁ, J., 2011. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada,. ISBN 978-80-247-3872-7.

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, [b.d.]. *Kostel sv. Mikuláše*. Online. Památkový katalog. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-mikulase-19218227>. [cit. 2024-02-03].

POLNICKÁ, VERONIKA, 2024. badatelka [ústní sdělení]. České Budějovice, [cit. 2024-02-14].

PRŮCHA, J.; VETEŠKA J., 2014. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada,. ISBN 978-80-247-4748-4.

RHEINWALDOVÁ, E. 1999. *Novodobá péče o seniory*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-7169-828-8.

SALIVAROVÁ, J; VETŠKA J., 2014 . *Edukace seniorů v evropském kontextu: teoretická a aplikační východiska*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-7452-102-7.

SOMMER, J., 2000. Poznámky ke gotické stavební podobě bývalé kaple sv. Kateřiny v Rožmberku nad Vltavou, *Průzkumy památek*, roč. 7, , č. 2, s. 185-196.

ŠIPANOVÁ, M.; HRDINA P., 2000. *Lomec: poutní kostel Jména Panny Marie*. Lomec: Kongregace Šedých sester 3. řádu sv. Františka. ISBN 80-238-5561-1.

ŠIPANOVÁ, M.; KAVANOVÁ MUŠKOVÁ, K., 2011. *Lomec: poutní mariánské místo na jihu Čech*. [Vodňany]: Chelčicko-Lhenický mikroregion, svazek obcí ve spolupráci s Kongregací Šedých sester III. řádu sv. Františka a Jihočeského kraje. ISBN 978-80-260-0679-4.

ŠPATENKOVÁ, N.; BOLOMSKÁ, B., 2011. *Reminiscenční terapie*. Praha: Galén,. ISBN 978-80-7262-711-0.

ŠTREJN, Z.; HYHLÍK, V., 2000. *Nové Hrady v jižních Čechách: kostel a klášter servitů*. 2. upr. vyd. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad. Církevní památky. ISBN 80-86157-04-0.

VETEŠKA, J., 2016. *Gerontagogika: psychologicko-andragogická specifika edukace a aktivizace seniorů*. Praha: Česká andragogická společnost. Česká a slovenská andragogika. ISBN 978-80-905460-4-2.

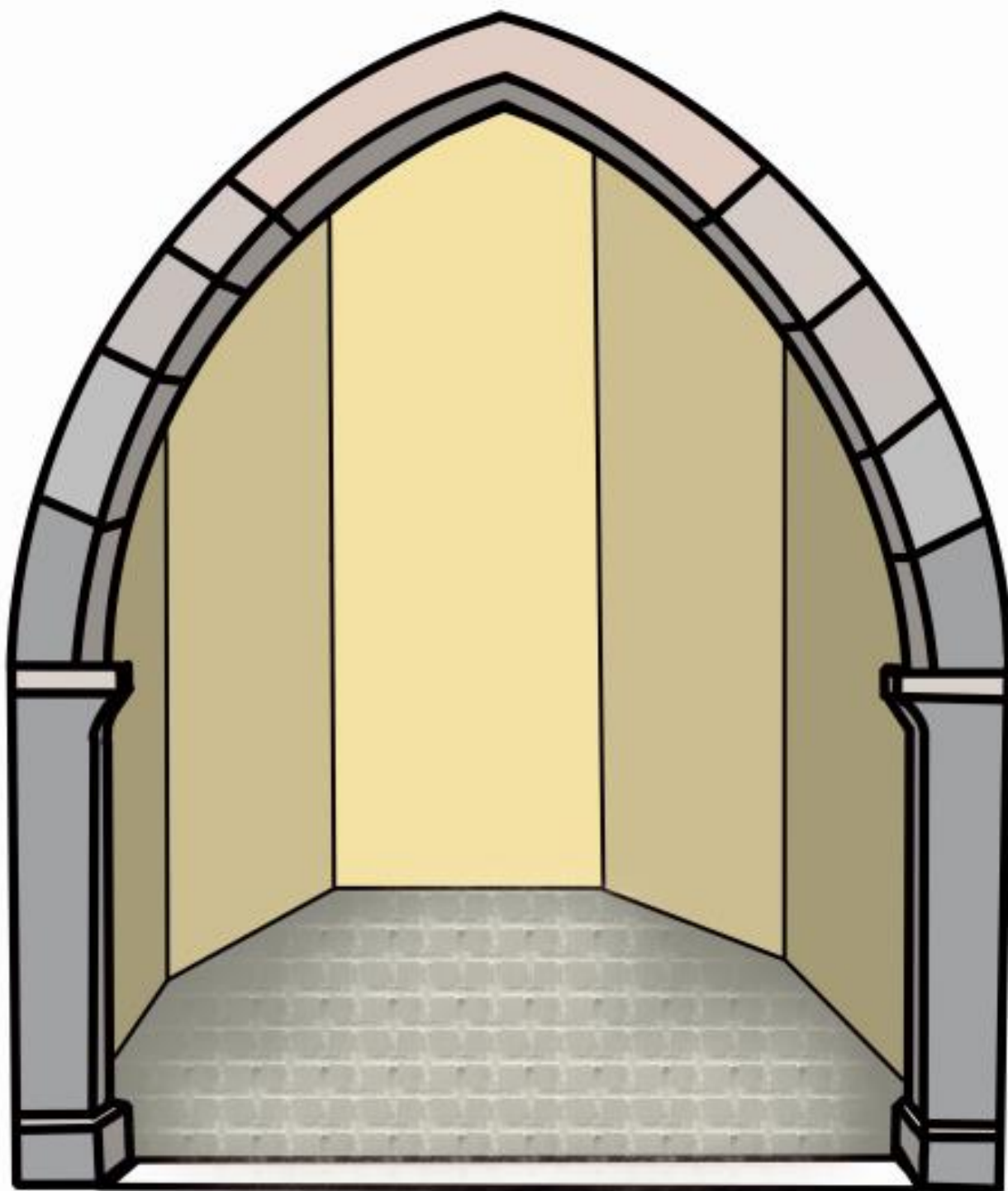
ZÁRUBA, F., 2014. *Hradní kaple*. Praha: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7422-335-8.

ŽUPANIČ, J.; FIALA, M.; STELLNER, F., 2001. *Encyklopedie knížecích rodů zemi Koruny české*. Praha: Aleš Skřivan ml. ISBN 80-864-9300-8.

Seznam příloh

Příloha I. Presbytář – podkladový list

Příloha II. Předměty na doplnění do presbytáře - vystřihovánky

Bibliografický odkaz

DOPITOVÁ, ANNA-TEREZA Sakrální stavby rodu Buquoyů a animační aktivity s nimi spojené. České Budějovice, 2024. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická Fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce M. Filip.

Klíčová slova

Buquoyové, sakrální stavby, animace, aktivizace, volnočasová výchova, senioři, aktivita

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je představení rodu Buquoyů, některých jeho představitelů a sakrálních staveb, se kterými jsou spojené. Práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část se věnuje historii Buquoyů, popisu vybraných sakrálních staveb a osvětlení pedagogických pojmů jako je edukace, animace či aktivizace ve spojitosti se seniory umístěnými v sociálních rezidenčních zařízeních. Praktická část představuje vytvořenou aktivitu na téma rozebírané v teoretické části, která byla uskutečněna ve vybraném zařízení.

Abstract

Sacred buildings of the Buquoy family and animation activities associated with them

Keywords: Buquoy family, sacred buildings, animation, activation, leisure education, seniors, activity

The bachelor's thesis aims to introduce the Buquoy family, some of its representatives and the sacral buildings with which they are connected. The work is divided into two parts. The theoretical part is devoted to the history of Buquoy family, the description of selected sacred buildings and the illumination of pedagogical terms such as education, animation or activation in connection with seniors placed in social residential facilities. The practical part represents a created activity on the topic discussed in the theoretical part, which was carried out in the selected facility.